

От авва Исаия

Има три неща, които човек е трудно да придобие, но те пазят всички останали добродетели: скръб, плач за собствените си грехове и постоянно да имаш пред очите си собствената си смърт. Който всеки ден размишлява и си казва: „Днес трябва да се разделя с тоя свят“, никога няма да съгреша пред Бога. А който мисли, че ще живее дълго, ще потъне в множество грехове. Който се готви да даде отговор за всичките си дела пред Бога, Бог се грижи за него, за да очисти целия му път от грях. А който нехае и казва: „Все по някакъв начин ще се добера дотам!“, се преселва с лукавите (ср. Пс.5:5 - според превода на седемдесетте).

Всеки ден, преди да извършиш каквото и да било, си спомни къде си и къде трябва да отидеш, когато напуснеш тялото, и дори и за ден не проявявай небрежност към душата си. Гледай винаги да помниш и да държиш пред очите си смъртта, вечните мъчения и онези, които скърбят и страдат в тях. И считай себе си по-скоро за един от тях, отколкото за един от живите.

Горко ни! Готвим се да напуснем земята, на която пребиваваме временно, и се грижим за земни и тленни неща за много години напред. Но в неизбежния час на заминаването оттук нищо няма да бъде в наша власт...

Горко ни! Ще трябва да дадем отговор на страшния Съдия за всичко извършено през земния ни живот - за всяка празна дума, за лукавите и нечисти помисли на душата, но - сякаш неподвластни на никого, - в продължение на целия си живот нехаем за душата си. За това там ни чакат неугасимият огън на геената, и външната тъмнина, и незаспиващият червей, и плачът, и скърцането със зъби, и вечният срам пред цялото небесно и земно творение. Горко ни! Не можем да изтърпим ужилванията и ухапванията от бълхи, дървеници, въшки, комари, мишки и пчели, а не си спомняме за мислената змия, която постоянно ни хапе, смуче от нас кръв, жили ни с отровните жила на смъртта, и даже не мислим да бягаме от нея! А как ще можем да понесем страшните и безкрайни мъчения?

Из патерика

Авва Евагрий каза: „Винаги помни вечния съд и не забравяй за часа на смъртта си - и душата ти няма да се заблуди“.

Старецът каза: „Като седиш в килията, съсредоточи ума си и като си спомниш за деня на смъртта си, погледни умирането на тялото, помисли за скръбта от разлъката с душата, отхвърли суетата на тоя свят, спомни си за адските мъчения, помисли, какво им е сега там на душите, в какво страшно мълчание или с какви ужасни стенания, с какъв страх и трепет вечно очакват непрестанните терзания, непоносимите мъки, които са им приготвени.“

Представи си и деня, в който ще възкръснеш и ще застанеш пред Христовия олтар, и най-вече - страшното и скръбно съдилище, където грешниците ще бъдат обзети от вечен срам пред Бога, представи си Неговите ангели и всички човеци, живели от началото до свършека на вековете. След срама за тях ще последват тежки и непрестанни мъчения: неугасим огън на геената, неутолим червей, скърцане със зъби, външна тъмнина, тартар и други безкрайни мъки, които са им отредени.

А праведните ще блеснат по-ярко от сиянието на слънцето и ще царуват вечно е Христа, и ще се изпълват е неизказаната Му слава, като пеят заедно е небесните чинове победна песен. И във вечното наслаждаване на блажения живот и на небесните блага те никога няма да усетят недостиг или лишение. Защото оттам, както е казано, ще се отдалечат всяка скръб и въздишка (Ис. 35:10 - според превода на седемдесетте). И ще пребъдват във вечна радост и в непрестанно ликуване, притежавайки без страх непостижими и вечни блага.

Постоянно мисли и за едното, и за другото - през цялото време го дръж в ума си. И се старай, доколкото е възможно, да избягваш едното - злото, предназначено за грешниците, и да търсиш другото - благото, приготвено за праведните. Така ще избегнеш и лукавите помисли, ако занимават ума ти“.

Авва Илия каза: „За мен винаги са страшни три неща: часът, в който душата ми ще се раздели с тялото; часът, в който ще се явя пред Бога; и часът, в който ще бъде произнесена присъдата ми“.

Старецът рече: „Ако би било възможно душите на хората и след възкресението при второто Христово пришествие отново да излязат от телата, всички хора биха умрели от страх, скръб и изумление. А и възможно ли е да понесеш това да видиш как небесата се разтварят и Бог се явява в негодуванието и гнева Си, и с Него се спускат безчислени войнства небесни сили, а цялото човечество се събира на едно място? Нека да живеем, като винаги имаме това в мислите си. Защото именно пред този Съдия и ще застанем и ще дадем отговор за това, как сме живели“.

Един ревностен брат дойде отдалеч на Синайската планина и остана да живее там в малка килия. И първия ден след пристигането си намери малка дъсчица, на която беше написано от брат, живял някога там: „Аз съм Мойсей, живея при Теодор и преминавам времето на изпитание“. И ето, той я прибра и всеки ден, като я поставяше пред очите си, питаше написалия я, сякаш той беше до него:

- В кой свят или място си? И къде е ръката, написала това?

Като правеше така всеки ден и си спомняше за смъртта, той пребиваваше в плач. А ръкоделието му беше да преписва книги. И макар да беше получил от братята хартия и поръчки за преписи, така и умря, без да препише нищо за никого. А на хартията на всеки от тях беше написал само: „Простете ми, господари и братя мои! Но бях малко зает с един човек и

поради това не успях да напиша нищо за вас“.

Един старец се отби при един от отците, които живееха в Раита, и му казва:

Авва, когато пращам на послушание братя, който е при мен, се вълнувам, особено ако се мръква.

А пък аз - отвърна той, - когато пращам послушника си за нещо нужно, сядам пред вратата и гледам. И когато помисълът ми каже: „Кога ще се върне братът?“, отговарям на помисъла: „Ами ако някой брат, тоест ангел, го изпревари и дойде и ме отведе при Господа, какво ще стане?“ И така всеки ден седя пред вратата, мисля за греховете си и плача, като си казвам: „Кой ли брат ще дойде пръв - този, който е долу, или онзи, който е горе?“.

И старецът се съкруши, тръгна си и след това постъпваше по примера на отца.

Един старец живееше в Раита и ето какво му беше заниманието. Постоянно живееше в килията си, навел глава в размисъл, а от време на време поклащаше глава и въздишайки, казваше:

Какво ще стане?

След това млъкваше за кратко и пак повтаряше по същия начин същите думи. Заедно с това плетеше въжета и така прекара всичките си дни, като скърбеше за смъртта си.

ГЛАВА 6

За това, че приготвената за светиите небесна радост и слава е неизказана. Затова и трябва да се стремим към нея с цялото си същество, понеже нищо от съществуващото или създаденото от нас не струва колкото нея

Из житието на света Синклитикия

Блажената Синклитикия каза следното:

„На земята сме сякаш за втори път в майчина утроба. В лоното на майка си не разполагахме нито с живота, нито с твърдата храна, на която се наслаждаваме сега, и не можехме да действаме, както тук. Дори бяхме отделени от слънчевата светлина и от всяка друга светлина и няхахме достъп до много други тукашни радости. Така и в тоя свят сме лишени от великите и удивителни неща, които ще бъдат в Царството Небесно.

В достатъчна степен опитахме това, което е тук - нека пожелаем онова, което е там! Вкусихме от земната храна - нека жадуваме за небесната!

Наслаждавахме се на земната светлина - нека се устремим към Слънцето на Правдата, да се устремим, за да видим горния Йерусалим, нашето отечество и

нашата майка! Нека изживеем останалата част от живота си в очакване на небесното, та да вкусим и вечните блага!

Защото, както младенците в утробата, като живеят и се хранят са в несъвършенство, придобиват форма и с това преминават към пълноценен живот, така и праведниците, като израснат за времето на пребиваване в този свят, преминават в горния живот, възхождайки, според написаното, от сила в сила. А грешниците, подобно на зародиши, умрели още в утробата, биват предавани от тъмнина в тъмнина. Защото и на земята, в гонитба на земното, те прекарват живота си в тъмнина, и след смъртта биват хвърлени в най-мрачни и страшни места.

Така че през живота се раждаме три пъти. Първия път излизаме от майчината утроба и от земя в земя. А другите два пъти ни пренасят от земята на небето: първо - чрез благодатта, при божественото кръщение (справедливо го наричаме „ново раждане“), а след това - чрез нашето покаяние и добри трудове, с което и сме се захванали“.

Из патерика

Старецът рече: „Не се удивлявай, ако след като си станал човек, успееш да станеш ангел. Защото наградата тук е слава, равна на тази на ангелите, и именно

нея обещава съдията на участващите в състезанието“.

Авва Иперехий каза: „Мисли винаги за Небесното Царство и скоро ще го придобиеш“.

Братята помолиха един старец да си почине от големите си подвизи, но той им отвърна:

- Казвам ви, чеда, че даже Авраам, като е видял още по-големи награди, навярно е съжалил, че не се е подвизавал повече.

От свети Ефрем

Братя! Славата, приготвена за светиите, е велика и непостижима. А славата на тукашния живот ще увехне като цвете и като зелен злак скоро ще опада (ср. Пс. 36:2 - според превода на седемдесетте). Мнозина управници и царе са владели големи страни и градове, но само щом времето им отмине - и сякаш не са съществували. А колко царе е имало, които са управлявали много народи; издигали са си статуи и паметници и са считали, че това ще съхрани името им след смъртта! Но дойдоха други, разрушиха статуите и събориха изваянията, а на някои заличиха лицата и на тяхно място издялаха собствените си черти. Впрочем, и техните трудове бяха заличени от потомците.

А имаше и такива, които си издигаха великолепни гробници, мислейки, че е това ще запечатат името си във вековете, и изписваха на тях инициалите си. Но дойде друго поколение и гробниците се озоваха в негова власт. И за да ги разчистят

както трябва, изхвърлиха костите на предишните стопани като дребен чакъл. И каква им беше ползата от разкошната гробница или пирамида?

Всяко суетно дело приключва с нищо. Но с прославлените в Бога не е така, понеже Той им е приготвил вечен живот и нетленна слава. Светлината на слънцето, луната и звездите - откакто са създадени и до ден днешен - не е помръкнала и не е потъмняла от времето. Тази светлина сияе все така ярко и неизтощимо и във вечността, по словото на Твореца, е което Той в началото определи светилата да властват над деня и нощта. И точно по същия начин Той определи и за любещите Го Небесно Царство и нетленна радост.

И щом не променя словата Си относно видимото, е ясно, че не ги променя и по отношение на невидимото. И светът ще премине, когато бъде утодно на Твореца, а славата на светиите няма предел. Така че нека се постареем „да сторим плодове, достойни за покаяние“, за да не се лишим от тази радост и да не попаднем във вечната тъмнина - там, където скръбта е непоносима. А ако искаш, влез, например, в спалнята си, затвори вратите и капациите на прозорците, прекрати достъпа на всеки едва блещукащ малък лъч. А после остани вътре - и ще узнаеш каква скръб носи мракът...

Щом дори там, без болка и мъчения, страдаш така, при все че си свободен да излезеш веднага, представи си какви мъки те чакат във външната тъмнина, където ще има плач и скърцане със зъби, и в неугасимия огън, който вечно наказва онези, които веднъж са били хвърлени в него? Нека помислим и за това, какъв срам ще ни обземе още преди мъченията. Тогава пред очите ни светиите ще се обличат във великолепно, неописуемо одеяние, изтъкано от добрите им дела. А себе си ще видим не просто голи и лишени от тази блестяща слава, но и тъмни, почернели и излъчващи зловоние - каквито сами сме се направили в този свят чрез дела на тъмнина, разкош и разврат. Нека плачем пред нашия Господ Бог, та да намерим милост у Него!

Не за пари се състезаваме; ако загубиш пари, можеш да спечелиш други. Но залогът тук е душата ни, а ако погубим душата, вече няма да успеем да си я върнем обратно, по думите на Писанието: Каква полза за човека, ако придобие цял свят, а повреди на душата си? Или какъв откуп ще даде човек за душата си? (Мат. 16:26).

Нека поразсъждаваме върху това, че в света воините получават от царя малка заплата - и се сражават за него не на живот, а на смърт. А ние получихме такива обещания — значи, в още по-голяма степен не бива да отстъпваме от подвига на праведността - така и ще се избавим от бъдещия съд, и ще получим неизречени блага. Нека си спомним и следното: не можем да понесем слънчев пек или силна жегата - а как ще понесем жегата на вечния огън, който винаги гори и не изгаря?

Ако искаш, любезни брате, опитай със земен огън и ще узнаеш колко непоносимо ще бъде онова мъчение. Запали светилник, доближи върха на пръста си до огъня и ако можеш да изтърпиш горещината, вероятно и там ще я понесеш. А ако не можеш да понесеш болката дори от това пламъче, какво ще правим, когато цялото ни тяло заедно с душата бъде хвърлено в оня страшен и неугасим огън?

От авва Исаия

Размишлявай за честта, която са придобили светиите и ревността им стъпка по стъпка ще те увеличи все повече и повече. Спомняй си и за позора, останал като дял на грешниците - и тази мисъл ще те опази от лукавство.

От свети Максим

Бог и Словото на Бога и Отца стана Син чове- чески и Човек, за да направи човеците богове и синове Божии. И вярваме, че ще станем такива там, където сега Сам Христос, по-горе от всички небеса, като Глава на цялото Тяло стана Ходатай за нас пред Отца. Защото в сонма на спасените богове Бог ще стои посред тях (вж. Пс. 81:1), давайки на всеки неговата мяра небесно блаженство, и между Него и достойните няма да има междина в пространството. И едни казват, че Царството Небесно ще бъде начинът на живот на небесата на достойните; други - че то ще бъде ангелоподобното състояние на спасилите се; а трети - че това ще бъде лицезрение на самата красота на Божеството и ще го придобият тези, които носят в себе си образа на небесното. А според мен и трите мнения са в съответствие с истината. Защото на всеки ще бъде дадена благодат в съответствие с това как и доколко е бил праведен